

ÖZBEKİSTAN'DAKİ EDEBÎ VE AKADEMİK ESERLERE ERİŞİMDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Recep KILIÇ*

Özet: Türk Dünyası'nın ayrılmaz bir parçası olan Özbekistan'da bulunan edebî ve akademik kaynaklara erişimde karşılaşılan sorunlar bu alanla ilgilenen bilim insanları için türlü zorluklar içermektedir. Bildirimizde Türkistan'ın kalbinde, Nevâyî yurdunda, dijitalleştirilme oranının düşük olması, akademik kurumlarla etkili iş birliği kurma zorlukları ve var olan kaynakların dağıtımına ilişkin yapısal problemler üzerine odaklanılmıştır. Sorunların giderilmesi için çözüm önerileri sunulmuş ve Türk Dünyası'nın ortak mirasını koruma ve geliştirme adına ulusal ve uluslararası iş birliğinin gerekliliği vurgulanmıştır. Edebî ve akademik eserlere ulaşamayan araştırmacıların çalışmaları sınırlanmakta, Türk Devletleri Teşkilat'ı ile bir başka boyuta taşınan bu birlikteliğe zarar verme potansiyeli taşımaktadır. Bu durumun yaşanmaması için meselenin çözümü tüm Türk Dünyası için stratejik bir gereklilik olarak bilinmelidir.

Anahtar Kelimeler: Türk Dünyası, Eserler, Erişim

An Assessment Of The Difficulties In Accessing Literary And Academic Works In Uzbekistan

Abstract: Access to literary and academic resources in Uzbekistan, an integral part of the Turkic World, poses many challenges for scholars interested in this field. Our paper focuses on the low digitization rate, difficulties in establishing effective cooperation with academic institutions, and structural problems related to the distribution of existing resources in the heart of Turkestan, the home of Nevâyî. Suggestions for solutions to these problems are presented and the necessity of national and international cooperation to preserve and develop the common heritage of the Turkic World is emphasized. The studies of researchers who cannot access literary and academic works are limited and have the potential to harm this unity, which has moved to another dimension with the Organization of Turkic States. In order to prevent this situation, the solution of the issue should be recognized as a strategic necessity for the entire Turkic World. The problems encountered in accessing literary and academic resources in Uzbekistan, which is an integral part of the Turkic World, pose many difficulties for scholars interested in this field. Our paper focuses on the low digitization rate, difficulties in establishing effective cooperation with academic institutions, and structural problems related to the distribution of existing resources in the heart of Turkestan, the home of Nevâyî. Suggestions for solutions to the problems are presented, and national and international cooperation to preserve and develop the common heritage of the Turkic World is discussed.

Key Words: Turkish World, Works, Access

Giriş

Türklerin yaşadığı ve siyasî hakimiyet kurdukları coğrafyalar, tarihsel süreç içinde çeşitli adlarla anılmıştır. Bu coğrafyalar genellikle Türkiye (Turkhia/Turkia), Türk ili veya Türkistan gibi terimlerle tanımlanmıştır (Buran ve Diğerleri, 2006: 7). Türkistan, Asya'nın derinliklerinden başlayıp Avrupa'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyayı kapsar ve bu bölge, tarihsel ve kültürel bağlarla birbirine bağlı olan topluluklardan oluşur. Bu topluluklar, dil, edebiyat, tarih ve kültürel miras açısından önemli bir ortak paydada birleşirler. Türkistan'ın farklı bölge ve milletlerini anlamak, bölgenin tarihsel gelişimine ışık tutmak, bu toplulukların birbirleriyle olan etkileşimlerini çözümlemek, genel anlamda Türk dünyasının kültürel ve toplumsal yapısını daha iyi kavrayabilmek adına büyük önem taşımaktadır.

Türk Dünyası çalışmalarını yürüten akademisyenler, bu alanda oldukça kapsamlı araştırmalar yaparak, tarihî, kültürel ve sosyo-ekonomik bağlamda önemli katkılar sunmaktadırlar. Ancak, bu çalışmaların önünde bazı yapısal ve lojistik engeller de bulunmaktadır. Özellikle Özbekistan özelinde, kaynaklara erişim noktasında yaşanan zorluklar, Türk dünyası araştırmalarını derinlemesine yürütme konusunda ciddi bir engel teşkil etmektedir. Türkistan bölgesine dair bilgi ve belge erişimi sağlamak, bu engelleri aşabilmek ve Türk Dünyası üzerine yapılan araştırmaları daha verimli hale getirebilmek adına çözüm önerileri geliştirmek, bilim insanları ve araştırmacılar için büyük bir sorumluluktur. Dolayısıyla, bu alandaki engellerin aşılması ve kaynaklara daha sağlıklı bir biçimde erişim sağlanması, Türk Dünyası çalışmaları için büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda,

* Dr., e-posta: recep2502@gmail.com ORCID: 0000-0002-3169-7862

Özbekistan'a yönelik mevcut engelleri belirlemek ve bunlara çözüm önerileri getirmek, hem akademik hem de kültürel anlamda önemli bir görevdir. Hem bireysel hem de uluslararası düzeyde yapılacak iş birliği, bu sorunların üstesinden gelmek için kritik bir adım olacaktır. Bu konuda öncelikle kendi doktora tezime olan “Tahir Kahhar ve Şiirleri” (Kılıç, 2022: 1) adlı çalışmamda yaşadığım zorluklardan bahsetmek istiyorum. Çalışma Tahir Kahhar'ın 7 şiir kitabının Türkiye Türkçesi'ne aktarılması ve şiirlerin şekil ve muhteva yönüyle incelenmesiydi. Şiir kitaplarının bir kısmını şairin Türkiye ziyaretinde kendisinden almıştım. Fakat diğerlerini elektronik posta yoluyla göndereceğini söylemişti. Kahhar (Kahhar, 2000: 1) Özbekistan'a döndüğünde diğer şiir kitaplarını pdf formatında dijital olarak göndermişti ama gelen postalar açılmıyor problemi sorduğumda ise şifreleme olduğunu ve şifrelerin özel yöntemlerle kırılması gerektiği söylüyorlardı. Yöneticiler toplumun neleri okuması gerektiğine, nasıl düşünmesi gerektiğine karar verebiliyordu. (Başaran, 2015: 101-142) Düşünün ki sanatsal bir metinde bile şifre girmişti çünkü mailler Rusya üzerinden geliyordu ve bizim kültür, sanat birlikteliğimiz istenmiyordu.

Başka bir örnekte yine bu alanda çalışma yürüten arkadaşımız Dr. Mehmet Bulut doktora tezinin kaynaklarının katalog üzerinde olduğunu fakat eserin yerinde olmadığı tespitinde bulunmuştur. (Bulut, 2023: 1)

Bir diğer örnek, hocamız Koraş'ın Özbek Şairi Rauf Parfi'nin kaleme alınma sürecinde karşılaşılmıştır. Hocamız burada Rauf Parfi'nin rejime muhalif olmasından dolayı eserlerine ulaşamadığını belirtmiştir (Koraş, 2009: 20). Özbekistan'ın diğer Türk Cumhuriyetleri gibi bağımsızlığını çok yeni kazanmış olması hâla Rusya'nın özellikle siyasî konularda etkisinin hissedildiğinin göstergesidir.

Burada verilen örnekler, bu alana gönül vermiş tüm araştırmacıların karşılaşılabileceği türden zorluklardır. Bildirimizde, yalnızca bu spesifik sorunları ele almakla kalmayıp, aynı zamanda araştırma süreçlerinde genel olarak ortaya çıkan daha büyük çaplı problemlere de değinmeyi hedefledik. Bu bağlamda, söz konusu sorunlara dair kapsamlı bir analiz sunarak, kendi bakış açımızdan geliştirdiğimiz çözüm önerilerini paylaşmayı amaçladık.

1. Sorunlar

1.1. Kaynaklara Erişim Sorunu

Özbekistan'daki kütüphaneler ve arşivlerde bulunan akademik eserlerin dijitalleştirilme seviyelerinin yetersizliği, hem yerli hem de uluslararası araştırmacılar için ciddi bir engel teşkil etmektedir. Bu eksiklik, araştırmacıların fiziksel olarak bu mekanlara gitmek zorunda kalmalarına neden olmakta ve zaman, maliyet gibi çeşitli zorluklarla karşılaşmalarına yol açmaktadır. Özellikle yurt dışındaki araştırmacılar için bu durum, büyük bir lojistik ve finansal zorluk yaratmaktadır.

Bu bağlamda, Çağatay Edebiyatı gibi özgün ve derin bir kültürel mirasa sahip olan önemli materyallere erişim, sınırlı dijital kaynaklar ve zorlu erişim prosedürleri nedeniyle oldukça zorlaşmaktadır. Çağatay Edebiyatı'na dair eserler, hem dilsel hem de kültürel açıdan büyük bir öneme sahipken, dijital ortamda yeterli sayıda kaynağın bulunmaması, araştırmaların derinlemesine yapılmasını engellemektedir. Bu nedenle, bu alandaki akademik çalışmalar, kaynaklara ulaşımında yaşanan zorluklar nedeniyle genellikle eksik ya da yüzeysel kalmaktadır.

Araştırmacıların bu tür materyallere kolay erişebilmesi, hem bilimsel ilerleme hem de kültürel mirasın korunması açısından son derece önemli bir adımdır. Dijitalleştirme sürecinin hızlandırılması, küresel anlamda daha geniş bir araştırmacı kitlesinin bu değerli eserlere ulaşabilmesini sağlayarak, akademik işbirliklerini de artıracaktır.

1.2. Muhatap Bulamama

Akademik ve kültürel iş birlikleri kurma sürecinde, Özbekistan'daki kurumlarla etkili iletişim sağlanamaması, sık karşılaşılan önemli bir sorundur. Bu durum, özellikle akademik projeler, kültürel değişim programları ve ortak araştırma faaliyetlerinin hayata geçirilmesini zorlaştırmaktadır. İlgili kurumlarda yetkili kişilere ulaşmada yaşanan zorluklar, proje planlamasının aksamasına, sürecin beklenenden daha uzun sürmesine ve hatta bazı projelerin tamamen durmasına yol açmaktadır.

Bunun yanı sıra, bürokratik süreçlerin karmaşıklığı ve çeşitli resmi prosedürlerin uzun sürmesi, iletişim eksikliğini daha da derinleştirmektedir. Resmi izinlerin alınması, ortak protokollerin imzalanması ve gerekli belgelerin onaylanması gibi aşamalar, sürecin yavaş ilerlemesine neden olmaktadır. Bu tür gecikmeler, akademik ve kültürel girişimlerin etkinliğini azaltmakta, paydaşlar arasındaki iş birliği potansiyelini düşürmekte ve motivasyon kaybına yol açmaktadır.

Özellikle uluslararası akademik girişimler sırasında gerçekleştirilen yazışmaların yavaş ilerlemesi, hem zaman kaybına neden olmakta hem de projelerin verimli bir şekilde yürütülmesini engellemektedir. Geciken iletişim süreçleri, araştırmaların zamanında tamamlanmasını zorlaştırarak akademik hedeflere ulaşılmasını riske atmaktadır. Bu nedenle, Özbekistan'daki kurumlarla daha etkin iletişim kanalları oluşturulması, bürokratik süreçlerin kolaylaştırılması ve uluslararası iş birliklerine yönelik daha sistematik bir yaklaşım benimsenmesi büyük önem taşımaktadır.

1.3. Yapısal Problemler

Bazı kütüphane ve arşivlerdeki eserlerin doğru ve sistematik bir şekilde kataloglanmamış olması, araştırmacıların ihtiyaç duydukları materyallere erişimini önemli ölçüde zorlaştırmaktadır. Kataloglama hataları veya eksiklikleri nedeniyle araştırmacılar, aradıkları belgeleri bulmakta güçlük çekmekte, bu da akademik çalışmaların yavaş ilerlemesine ve bilgiye ulaşım sürecinin verimsizleşmesine yol açmaktadır. Özellikle nadir bulunan veya tarihi öneme sahip eski eserlerin doğru bir şekilde tasnif edilmemesi, bu kaynakların akademik dünyada yeterince değerlendirilememesine neden olmaktadır.

Bunun yanı sıra, eski eserlerin korunma koşullarının yetersiz olması, kaynakların zaman içinde tahrip olmasına ve hatta bazı eserlerin geri dönülemez şekilde zarar görmesine yol açmaktadır. Bu durum, kültürel mirasın ve bilimsel bilginin gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılmasını riske atmaktadır.

Ayrıca, akademik kaynakların uluslararası dolaşımına ilişkin kuralların net olmaması ve bürokratik süreçlerin karmaşıklığı, bu eserlerin farklı ülkelerdeki araştırmacılar tarafından incelenmesini neredeyse imkânsız hale getirmektedir. Farklı ülkelerdeki yasal düzenlemelerin belirsizliği, akademik ve kültürel iş birliklerini sınırlamakta ve bilimsel çalışmaların kapsamını daraltmaktadır. Özellikle nadir eserlerin veya belirli arşiv belgelerinin yurtdışına çıkarılmasına yönelik prosedürlerin belirsiz ve katı olması, bilim insanlarının kaynaklara erişimini kısıtlamaktadır.

2. Çözüm Önerileri

2.1. Dijitalleştirme Çalışmaları

Özbekistan'daki akademik kaynakların dijital ortama aktarılması, sadece araştırmacıların kaynaklara daha kolay erişebilmesini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda bu değerli eserlerin korunması açısından da büyük bir önem taşır. Bu dijitalleştirme süreci, özellikle fiziksel ortamda bulunan eski ve hassas belgelerin, arşivlerin korunmasını sağlayarak, zamanla tahrip olma riski taşıyan materyallerin geleceğe aktarılmasını mümkün kılar. Uluslararası dijital kütüphane projelerine entegre olunması ve bu projelere dahil olan diğer ülkelerle iş birliği yapılarak, dijitalleştirme süreçlerinin hızlandırılması, daha geniş bir araştırmacı kitlesinin erişimine sunulması açısından son derece faydalı olacaktır.

Bu bağlamda, UNESCO, Avrupa Birliği (AB) gibi küresel ve bölgesel kuruluşlarla iş birliği yapılması, dijitalleştirme çalışmalarının uluslararası standartlara uygun olarak gerçekleştirilmesini sağlayacaktır. Bu tür iş birlikleri, yalnızca finansal kaynak sağlamanın yanı sıra, dijitalleştirme alanında teknik bilgi ve deneyim paylaşımını da beraberinde getirebilir. Özellikle gelişmiş dijitalleştirme altyapılarına sahip ülkelerle yapılan iş birliği, teknolojik eksikliklerin giderilmesine yardımcı olabilir.

Bunun yanı sıra, dijitalleştirme süreci sırasında yerel kültürel mirasa ve eserlerin özgünlüğüne uygunluğu sağlamak için özel yazılım çözümleri geliştirilmesi önemlidir. Özellikle Özbekistan'ın kültürel ve tarihi zenginliklerini yansıtan eserlerin dijitalleştirilmesi sırasında, bu eserlerin yerel dil ve yazım sistemine uygun olarak işlenmesi gerekmektedir. Ayrıca, bölgenin kültürel bağlamını ve tarihini doğru şekilde yansıtan bir dijital ortam sağlamak, dünya çapında eserlerin daha doğru bir şekilde erişilmesini ve anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Dijitalleştirme sürecinin başarılı bir şekilde tamamlanması, hem akademik alanda daha derinlemesine araştırmalar yapılabilmesini sağlayacak hem de Özbekistan'ın kültürel mirasının korunmasına önemli katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, dijital kaynaklara erişimin artması, yerli ve yabancı araştırmacılar arasında kültürel etkileşimi teşvik edecek, bilimsel iş birliği olanaklarını artıracaktır. Böylelikle, Özbekistan'daki kültürel ve akademik eserlerin dünya çapında erişilebilirliği artacak ve bu eserlerin korunması da daha sağlam bir temele oturtulacaktır.

2.2. Kurumlar Arası Etkileşim ve Ortak Projeler

Türkiye ve Özbekistan arasında akademik iş birliklerinin artırılması, her iki ülkenin eğitim sistemlerini güçlendirecek ve kültürel, bilimsel bağları derinleştirecektir. Bu bağlamda, üniversiteler arasında protokoller yapılması, iki ülke arasındaki iş birliğini geliştirmek için önemli bir adım olacaktır. Bu protokoller, sadece akademik ilişkileri değil, aynı zamanda kültürel alışverişi de teşvik edecektir. Özellikle öğrenci ve akademisyen değişim programları düzenlemek, farklı kültürlerin tanınmasına olanak sağlayacak ve her iki ülkenin üniversiteleri arasındaki etkileşimi artıracaktır. Bu tür programlar, katılımcılara farklı eğitim sistemlerini deneyimleme fırsatı sunarken, yeni akademik bakış açıları kazandıracaktır.

Ayrıca, Özbekistan'daki eserlerin Türkiye'de tanıtılması için ortak seminerler ve konferanslar organize edilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu tür etkinlikler, hem Özbekistan'ın kültürel mirasını Türkiye'ye tanıtmak hem de akademik çevreler arasında karşılıklı bilgi alışverişi sağlamak açısından faydalı olacaktır. Özellikle Çağatay Edebiyatı ve Özbek kültürüne dair yapılan akademik çalışmaların daha geniş bir kitleye ulaştırılması, bu alandaki araştırmaların derinleşmesine katkı sağlayacaktır. Türkiye'de düzenlenecek olan bu seminerler, her iki ülkenin bilim insanları ve kültürel uzmanları arasındaki iletişimi güçlendirecek ve ortak araştırma projelerinin kapılarını aralayacaktır.

Özbekistan'daki belirli bir arşivin, Türk ve uluslararası akademisyenlerin katılımıyla bir proje çerçevesinde dijitalleştirilmesi veya incelenmesi, somut adımlar atılmasını sağlayabilir. Böyle bir projede, her iki ülkenin akademisyenleri arasında iş birliği yapılması, arşivlerin daha geniş bir araştırmacı kitlesine sunulmasını mümkün kılacak ve bu kaynakların akademik dünyada daha fazla yer bulmasını sağlayacaktır. Ayrıca, bu tür ortak projeler, hem Türkiye hem de Özbekistan için yeni akademik alanların açılmasına yol açacak ve karşılıklı bilgi paylaşımını teşvik edecektir.

Türkiye ve Özbekistan arasında yapılacak bu tür akademik iş birlikleri, iki ülke arasındaki kültürel ve bilimsel bağları güçlendirecek, akademik başarıyı artıracak ve dünya çapında daha geniş bir etkileşim ortamı yaratacaktır. Bu tür projeler, sadece akademik çevrelerde değil, aynı zamanda kültürel alanda da kalıcı etkiler bırakacak ve her iki ülkenin kültürel miraslarının korunmasına ve tanıtılmasına önemli katkılarda bulunacaktır.

2.3. Arşiv ve Kütüphane Altyapısının Geliştirilmesi

Arşivlerin ve kütüphanelerin daha iyi kataloglanması ve korunması için uluslararası standartlara uygun altyapı çalışmalarının yapılması büyük bir öneme sahiptir. Bu, yalnızca kaynakların etkin bir şekilde korunmasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda araştırmacıların bu kaynaklara erişimini de kolaylaştırır. Özellikle eski ve nadir eserlerin, arşiv belgelerinin doğru bir şekilde tasnif edilmesi, bu değerli materyallerin zamanla kaybolmasının veya zarar görmesinin önüne geçebilir. Uluslararası düzeyde kabul gören dijital arşivleme standartları ve kataloglama sistemleri, Özbekistan'daki arşivlerin ve kütüphanelerin modernize edilmesi için örnek alınabilir.

Bunun yanı sıra, bu sürecin sürdürülebilir ve etkili olabilmesi için teknik destek sağlayacak projelerin hayata geçirilmesi de kritik bir adımdır. Özellikle dijitalleştirme, veri yönetimi ve arşiv güvenliği konularında uzmanlaşmış projeler, kütüphane ve arşiv yönetimlerinin verimliliğini artıracaktır. Uluslararası deneyimlere sahip uzmanlar ile yerel kurumlar arasındaki iş birliği, teknik altyapının güçlendirilmesine yardımcı olacaktır. Bu bağlamda, sadece teknoloji transferi sağlamak değil, aynı zamanda yerel uzmanların bu alanda eğitilmesi de öncelikli bir konu olmalıdır. Eğitim programları, yerel kütüphane çalışanlarının ve arşiv yöneticilerinin dijital araçları etkin kullanabilmesi için önemli bir adım olacaktır.

Kaynakların korunması açısından, modern dijital saklama yöntemlerinin benimsenmesi de büyük önem taşır. Özellikle dijital ortamlarda güvenli ve kalıcı saklama çözümleri, arşivlerin daha uzun süre korunmasına olanak tanıyacaktır. Bulut tabanlı sistemler ve gelişmiş şifreleme teknikleri, verilerin güvenliğini sağlarken, doğal afet ve savaş gibi durumlarda da veri kaybının önüne geçebilir. Ayrıca, bu dijital saklama sistemlerinin yedeklenmesi ve düzenli bakımlarının yapılması, arşivlerin sürdürülebilirliğini sağlayacaktır.

Uluslararası deneyimlerden faydalanılarak, Özbekistan'daki kütüphaneler ve arşivler için kapsamlı bir "dijital dönüşüm" stratejisi hazırlanabilir. Bu strateji, sadece dijitalleştirme ve veri saklama sistemlerini kapsamakla kalmaz, aynı zamanda kütüphanelerin dijital erişilebilirliklerinin artırılması, kullanıcı dostu arayüzlerin geliştirilmesi ve yerel halk ile akademisyenlerin kaynaklara kolay erişilebilmesi gibi unsurları da içerebilir. Böyle bir strateji, hem yerel halkın kültürel mirasa olan erişimini artıracak hem de Özbekistan'ın akademik dünyada daha fazla tanınmasını sağlayacaktır.

Arşivlerin ve kütüphanelerin daha iyi kataloglanması ve korunması, sadece Özbekistan'daki akademik çevreleri değil, tüm dünyadaki araştırmacıları ve kültürel mirasa ilgi duyanları olumlu şekilde etkileyecek önemli bir adımdır. Bu sürecin başarılı bir şekilde yönetilmesi, uzun vadede hem yerel hem de uluslararası iş birliklerine olanak tanıyacak ve bilimsel araştırmaların kalitesini artıracaktır.

2.4. Uluslararası Fonlar ve Teknoloji Desteği

Dijitalleştirme süreci, modern teknoloji ve altyapı yatırımları ile büyük bir hız kazanabilir. Özellikle bu tür projelerin finansmanı, uluslararası fon kaynakları aracılığıyla sağlanabilir. Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası gibi küresel ölçekte faaliyet gösteren kurumların sunduğu hibeler ve kredi imkânları, dijitalleştirme projelerinin finansmanında önemli bir rol oynayabilir. Bu tür fonlar, Özbekistan'daki kütüphaneler ve arşivler için altyapı geliştirme çalışmalarına kaynak sağlayarak, dijital dönüşüm sürecini hızlandıracaktır. Ayrıca, bu hibeler sayesinde, dijitalleştirme teknolojileri ve araçları konusunda gerekli yatırımlar yapılabilir, böylece arşivler ve kütüphaneler daha verimli bir şekilde dijital ortamda korunabilir.

Bunun yanı sıra, yapay zeka ve büyük veri teknolojilerinin arşiv yönetiminde kullanılması, dijitalleştirme sürecinin verimliliğini önemli ölçüde artırabilir. Yapay zeka tabanlı sistemler, arşivlerdeki verilerin hızlı bir şekilde analiz edilmesini, sıralanmasını ve

kategorize edilmesini sağlayarak, araştırmacılara zaman kazandırabilir. Ayrıca, büyük veri teknolojileri, kütüphanelerin ve arşivlerin yönetimi sırasında ortaya çıkan büyük veri yığınlarının işlenmesini kolaylaştırabilir, bu da kaynakların daha etkin bir şekilde saklanmasını ve erişilmesini mümkün kılar.

Özellikle metin tanıma teknolojileri OCR - Optik Karakter Tanıma (Koyun vd, 2017, s.11-14), eski yazmaların dijitalleştirilmesi ve dijital ortamda aranabilir hale getirilmesi noktasında büyük bir adım olabilir. OCR teknolojisi sayesinde, yazılı materyallerin dijital kopyaları alınarak, metinler dijital ortamda düzenlenebilir ve taranabilir hale getirilebilir. Bu sayede, eski ve nadir bulunan yazmalar, orijinal halleriyle korunurken, aynı zamanda araştırmacılar için hızlı bir şekilde erişilebilir olur. Bu teknoloji, sadece yerel dildeki yazmalar için değil, farklı dillerdeki eserlerin dijitalleştirilmesinde de faydalı olabilir, böylece uluslararası araştırmalar için de erişim kolaylığı sağlanabilir.

Bu tür teknolojik yeniliklerin entegrasyonu, dijitalleştirme sürecinin hızlanmasını sağlayacak ve araştırmacılar için bilgiye erişimi kolaylaştırarak akademik çalışmaların daha verimli bir şekilde yürütülmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, dijital kaynakların erişilebilirliği, kültürel mirasın korunmasını sağlamanın yanı sıra, bu eserlerin daha geniş bir kitleye tanıtılmasını da mümkün kılacaktır.

Sonuç olarak, dijitalleştirme ve altyapı geliştirme çabaları için uluslararası fon kaynaklarının kullanılması ve modern teknolojilerin entegrasyonu, Özbekistan'daki kütüphane ve arşivlerin dijital dönüşümüne önemli katkılar sunacaktır. Bu adımlar, hem yerel hem de küresel ölçekte bilgiye erişimin artmasını ve kültürel mirasın daha iyi korunmasını sağlayacaktır.

Sonuç

Özbekistan'daki kaynaklara erişimde yaşanan sorunlar, Türk Dünyası araştırmalarının etkinliğini sınırlandıran ciddi engeller oluşturmakta, bu da bölgesel kültürel mirasın doğru bir şekilde araştırılması ve korunması açısından büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Ancak, dijitalleştirme süreçlerinin hızlandırılması, kurumlar arası güçlü iş birliği kurulması ve altyapı geliştirme gibi stratejik adımlar atılması, bu engellerin aşılmasını sağlayacaktır. Bu tür adımlar, hem yerel hem de uluslararası araştırmacılar için kaynaklara erişimi kolaylaştıracak ve Türk Dünyası çalışmalarının kapsamını önemli ölçüde genişletecektir.

Bildirimiz, akademik iş birliğinin güçlendirilmesi ve Türk Dünyası mirasının daha geniş kitlelere ulaştırılması için somut bir yol haritası sunmayı amaçlamaktadır. Bu yol haritası, Özbekistan'daki kütüphaneler ve arşivlerin dijital dönüşümünden, Türk Dünyası'nın kültürel ve akademik bağlarını kuvvetlendirecek ortak projelere kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Aynı zamanda önerilen çözüm yollarının hayata geçirilmesi, sadece Özbekistan için değil, tüm Türk Dünyası araştırmaları için kritik bir dönüm noktası oluşturacaktır. Bu dönüm noktası, Türk Dünyası'ndaki akademik ve kültürel iş birliğinin kalitesini artırmakla kalmayacak, aynı zamanda bölgedeki bilimsel araştırmaların uluslararası düzeyde daha fazla kabul görmesini sağlayacaktır.

Akademisyenler ve araştırmacılar, bu bağlamda önerilen adımları hayata geçirme sürecinde başlıca aktörlerdir. Onların ortak bir vizyonla hareket etmeleri, bilgi paylaşımına açık olmaları ve iş birliği yapmaya istekli olmaları, bu sürecin başarısını doğrudan etkileyecektir. Türk Dünyası mirasının korunması ve geleceğe taşınması, yalnızca tek bir ülkenin veya kurumun çabasıyla gerçekleştirilebilecek bir hedef değildir; aksine, tüm bölgeyi kapsayan kolektif bir çaba ve sürekli bir iş birliği anlayışı gereklidir.

Bu süreçte, Türk Dünyası'ndaki akademik çevrelerin ve kültürel miras sahiplerinin daha fazla iş birliği yaparak ortak projeler geliştirmesi, karşılaşılan engelleri aşmada etkili olacaktır. Ayrıca, dijitalleşme ve altyapı geliştirme gibi stratejiler, kültürel mirası daha geniş kitlelere ulaştırmanın yanı sıra, araştırmaların daha verimli ve etkili bir şekilde yapılmasına da olanak tanıyacaktır. Bu sayede, Türk Dünyası'nın zengin kültürel mirası, yalnızca bölgedeki

değil, dünya çapındaki araştırmacılar tarafından daha fazla tanınacak ve değerlendirilecektir. Sonuç olarak, bu süreç, sadece kültürel mirasın korunması ve araştırılması açısından değil, aynı zamanda bölgesel iş birliğinin ve uluslararası akademik ağların güçlendirilmesi açısından da büyük bir önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Başaran, Ali. (2015), “Siyasi İlişkiler – Kültürel İlişkiler Etkileşimi: Türk -Rus İlişkileri Örneği” Avrasya Etüdleri Dergisi, 2015, s.101-142.
- Bulut, Mehmet. (2023), 18. Yüzyıl Çağatay Türkçesiyle Yazılmış Miftahu'l-cinan (İnceleme-Metin- Dizin- Tıpkıbasım). (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kayseri.
- Buran, Ahmet-Alkaya, Ercan (2006), Çağdaş Türk Lehçeleri, Ankara, Akçağ Yayınları.
- Kahhar, Tahir. (2000) Kendi Hazırladığı Bilimsel Özgeçmişi.
- Kılıç, Recep. (2022). Tahir Kahhar ve Şiirleri. (Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi). Uşak.
- Koraş, Hikmet (2009),Özbek Şairi Rauf Parfi, Konya, Kömen Yayınları.
- Koyun, A., Afşin, E. (2017), “Derin Öğrenme İle İki Boyutlu Optik Karekter Tanıma” Türkiye Bilişim Vakfı Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi 2017, C. 10, S.1, s.11-14.

